

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Markéta Papoušková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Teorie a dějiny výtvarných umění

Markéta Papoušková

**Gotická a renesanční kamenosochařská
výzdoba hradu Cimburk u Koryčan**

Vedoucí práce: Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.
Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

Olomouc 24. června 2013

podpis

Děkuji Mgr. Petru Čehovskému, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce. Děkuji Mgr. Janu Štětinovi a Radimu Vrlovi za cenné rady při zpracování této bakalářské práce a dalším pracovníkům NPÚ v Kroměříži a Brně za jejich pomoc při realizaci této práce.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Současný stav bádání.....	7
3. Dějiny hradu Cimburk.....	10
4. Stavební vývoj – situace, popis.....	15
5. Katalog (architektonické skulptury).....	21
6. Závěr.....	28
7. Obrazové přílohy.....	30
8. Literatura.....	38
9. Prameny.....	40

1. Úvod

Už od dětství mě velice bavilo navštěvovat historické památky, spolu s rodinou jsme jich navštívili ke dvěma stům. Postupem času se můj zájem soustředil převážně na středověké hradní komplexy a kastelologii obecně. Vzhledem k velkému množství nejrůznějších zřícenin, které se v České republice nacházejí, mě nepřekvapuje, že část stále čeká na zpracování v podobě stavebně – historických průzkumů, restaurátorských zpráv či jiného badatelského zájmu.

Pro svou bakalářskou práci jsem si tedy jako objekt zájmu vybrala zříceninu hradu Cimburk u Koryčan. Tato stavba mě zaujala nejen svou romantickou polohou v krásné přírodě chřibské vrchoviny, ale i pohnutou minulostí. Hrad vystřídal několik velmi významných majitelů, mezi nimi se vyskytovala i moravská markrabata, byl dvakrát dobyt, prošel řadou stavebních úprav a nakonec byl svými majiteli zapomenut a ponechaný vlastnímu osudu. I v dnešní době na něm probíhají stavební, statické a záchranné práce a to díky občanskému sdružení POLYPEJE, které hrad spravuje od roku 1994.

2. Současný stav bádání

Cimburk – po jazykové stránce by se toto označení mohlo vztahovat na hrad s cimbuřím. Jedná se však o jméno poměrně časté, zejména pro německé země, i v českých zemích však máme doloženy tři objekty s tímto označením. První se nachází v Čechách. Jedná se o sídlo zakladatele sedleckého kláštera, vystavěného poblíž Kutné Hory. Podle tohoto sídla získali přídomek páni z Cimburka. V erbu užívali červené cimbuří se dvěma (někdy třemi) příčnými pásy na stříbrném štítě.¹ Další dva hrady tohoto jména se nacházejí na Moravě – Cimburk u městečka Trnávka a Cimburk u Koryčan.

Cimburk u Koryčan patří mezi významné chřibské hrady a tak se mu už ve čtyřicátých letech dvacátého století dostalo pozornosti v práci *Hrad Cimburk u Koryčan (jeho dějiny a stavební vývoj)* dvojice Rudolf Hurt – Karel Svoboda.² Jedná o jedno z klíčových děl ze skupiny monografií, které slouží k důkladnému seznámení s historií hradu, jeho vývojem a dějinami cimburského panství.

Další práce týkající se Cimburka je z roku 1966 od Dagmar Antošové a vznikla jako dílčí zpráva pod střediskem krajské státní památkové péče v Brně.³ Velmi důležitým dílem je *Stavebně historický průzkum a architektonicko-památkové zhodnocení moravských hradních zřícenin*, který v roce 1971 vypracoval Dobroslav Líbal.⁴ Jedná se o elaborát o první etapě průzkumu a o zaměření jednotlivých hradních příček a obvodových a hradebních zdí z roku 1970. Obojí je uloženo v brněnském archívu Národního památkového ústavu. Na Líbalovo dílo navázal s druhou etapou stavebně historického průzkumu v roce 2001 Jan Eliáš.⁵

¹ Tomáš Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999.

² Rudolf Hurt, Karel Svoboda, *Hrad Cimburk u Koryčan, jeho dějiny a stavební vývoj*, Přerov 1940.

³ Dagmar Antošová, *Cimburk*, Brno 1966.

⁴ Dobroslav Líbal, *Stavebně – historický průzkum*, Praha 1971.

⁵ Jan Eliáš, *Stavebně-historický průzkum*, Brno 2001.

O rozšíření studie Hurta a Svobody se v roce 1996 postaral Radim Vrla ve své práci „*Horský zámek“ Cimburk u Koryčan (poznámky ke stavebnímu vývoji)*⁶, jejíž součástí je komplexní poznámkový aparát a cenné informace o aktuálním stavu památky.

Analýzou dochovaných kamenných architektonických prvků se zabýval Ladislav Werkmann v *restaurátorské zprávě*⁷, kterou vypracoval pro sdružení POLYPEJE v roce 2007.

Dále se s Cimburkem můžeme setkat v dílčích pracích a obecnější literatuře. V rámci kastelologických prací je to ze starší literatury Dobroslava Menclová s dílem *České hrady I. a II.*⁸ z roku 1972 nebo z novější Jiří Kohoutek s publikací *Hrady jihovýchodní Moravy*⁹ z roku 1995, dále pak Miroslav Plaček se svou knihou *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*¹⁰, která vyšla v roce 1996.

O dva roky později vyšla v rámci sborníku *Castellologica Bohemica*, vydaného pod záštitou archeologického ústavu v Praze, práce Pavla Boliny *Kaple vrcholně středověkých hradů*¹¹. Spolupráce Miroslava Plačka se Zdeňkem Měřínským přinesla článek *Nástin vývoje hradní architektury vrcholného středověku na Moravě a ve Slezsku do období husitských válek*¹², publikovaný ve sborníku *Archaeologia historica* téhož roku.

K Cimburku se Dobroslav Líbal vrátil ještě v roce 2001 a to ve svém *Katalogu gotické architektury v České republice do husitských válek*¹³. Zmínku lze nalézt také ve studii Tomáše Durdíka a Pavla Boliny *Kaple*

⁶ Radim Vrla, „*Horský zámek“ Cimburk u Koryčan, poznámky ke stavu a stavebnímu vývoji památky*, Zlín 2011.

⁷ Ladislav Werkmann, *Hrad Cimburk u Koryčan, kamenné architektonické prvky a erby – výběr*, Olomouc 2007.

⁸ Dobroslava Menclová, *České hrady I. a II.*, Praha 1972.

⁹ Jiří Kohoutek, *Hrady jihovýchodní Moravy*, Zlín 1995.

¹⁰ Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996.

¹¹ Pavel Bolina, „*Zamyšlení nad některými aspekty publikace M. Plačka Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*“ in *Castellologica bohemica* 6, Archeologický ústav, Praha 1998.

¹² Zdeňk Měřínský, Miroslav Plaček, *Nástin vývoje hradní architektury vrcholného středověku na Moravě a ve Slezsku do období husitských válek*, *Archaeologia historica* 13, 1998.

¹³ Dobroslav Líbal, *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, Praha 2001.

*vrcholně středověkých hradů*¹⁴, publikované ve sborníku *Castellologica Bohemika II*.

Poměrně nová je magisterská práce *Budování cimberského dominia na Moravě ve 14. století* Jindřicha Kačera týkající se cimberského dominia na Moravě ve čtrnáctém století, která je bohatá na informace o rodu pánů z Cimburka a celkové správě cimberského panství.¹⁵ Diplomová práce Petry Dohnalové *Středověké sakrální stavby a jejich doklady na středověkých hradech*¹⁶, se mimo jiné věnuje i fenoménu arkýřových hradních kaplí, tudíž je pro poznání cimberské sakrální architektury nezbytná. Obě tyto práce byly vypracovány a obhájeny v roce 2006 na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Katalogové heslo má hrad i v obsažné Plačkově *Encyklopedii moravských hradů, hrádků a tvrzí*¹⁷, která vyšla v roce 2007. Nejnovější dílo, ve kterém lze nalézt zmínku o Cimburku u Koryčan, je publikace *Lucemburkové, česká koruna uprostřed Evropy*¹⁸ z roku 2012, kde se hradu věnuje opět Miroslav Plaček.

Hrad se aktuálně nachází ve stavu částečné rekonstrukce a při této příležitosti dochází k dalšímu výzkumu, podloženému dílčími odbornými zprávami. Příkladem je *Dendrochronologický průzkum hradů na Zlínsku*¹⁹ od Radima Vrly. Zprávu o nových nálezech připravuje pod záštitou Národního památkového ústavu Kroměříž Jan Štětina.

¹⁴ Tomáš Durdík, Pavel Bolina, *Kaple vrcholně středověkých hradů*, in: *Castellologica bohemika 2*, Praha 1991

¹⁵ Jindřich Kačer, *Budování cimberského dominia na Moravě ve 14. století* (magisterská práce), Brno 2006

¹⁶ Petra Dohnalová, *Středověké sakrální stavby a jejich doklady na středověkých hradech* (diplomní práce), Brno 2006.

¹⁷ Miroslav Plaček, *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*, Praha 2007.

¹⁸ František Šmahel, Lenka Bobková, *Lucemburkové. Česká Koruna uprostřed Evropy*. Praha 2012.

¹⁹ Radim Vrly, *Dendrochronologický průzkum hradů na Zlínsku*, in: *Zprávy památkové péče*, roč. 62, č. 5.

3. Dějiny hradu Cimburk

Tomáš Durdík ve své knize *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* správně poznamenává, že by badatelé neměli opomíjet další vědní disciplíny, zdánlivě třeba nesouvisející. Příkladem toho je toponomastika – věda o jménech. Už z pouhého názvu lze získat zajímavé informace. Během 13. století začaly být užívány německá jména nebo koncovky (např. berg – hora, burg – hrad). Jméno může odpovídat charakteru hradu, krajinným podmínkám, lokalizaci. V neposlední řadě lze z názvu hradu velmi často odvodit i majitele.²⁰

Cimburk u Koryčan (též označován jako Nový Cimburk) byl založen členy vedlejší větve již zmiňovaného rodu pánů z Cimburka, která ve 13. století přesídlila na Moravu. Z této větve pocházel Bernard z Cimburka, pravděpodobný zakladatel nového Cimburka. Hrad byl založen někdy v letech 1320 až 1358, úžeji v letech 1333 až 1351. Touto dobou totiž Bernard sňatkem se Sabinou z Koryčan nebo spíše směnou s Jindřichem z Lipé získal území kolem Stupavky. Vzhledem k tomu, že Jindřich z Lipé se stává novým vlastníkem hradu Cimburk u Trnávky (lokality Moravská Třebová), jednalo se pravděpodobně o směnu území než o věno druhé manželky. I když už v roce 1351 Bernard umírá, první písemná zpráva o hradu pochází až z roku 1358.²¹

V pramenech nelze nalézt výslovné potvrzení, že Bernard je zakladatelem, jeho přímá účast je vyvozována z již zmiňované kupní smlouvy z roku 1358. Hurt přihlédl i k úzkým vazbám, které jmenovaný měl ke královskému dvoru a oběma králům (Jan a Karel Lucemburský) a na základě těchto skutečností považuje jeho zakladatelský podíl za nesporný.²²

K již několikrát zmiňovanému odprodeji hradu došlo někdy po 25. červnu 1358, kdy jej i se zbožím stříleckým odkupuje za 3600 kop grošů moravský markrabě Jan Jindřich. (Jan Jindřich Lucemburský, narozen

²⁰ Viz Durdík (pozn. 1), s. 45.

²¹ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 49.

²² Ibidem, s. 49.

1322 v Mělníku, byl mladším bratrem Karla IV. Jako moravský markrabě se snažil upevnit zeměpanskou moc a za tímto účelem rozšiřoval zeměpanské zboží. Ve stejném roce kupuje i Starý Cimburk u Trnávky od Jindřicha z Lipé.²³ Umírá roku 1375 v Brně a post moravského markraběte po něm přebírá jeho syn Jošt.)²⁴

Za Jana Jindřicha dochází k prvním stavebním úpravám, které budou dokončeny až za jeho syna, dalšího markraběte, Jošta Lucemburského. Nejvýznamnější úprava se týkala palácové části. Roku 1398 Jošt dává Cimburk do zástavy Čeňkovi z Drahotuš za cenu 650 hřiven grošů a za příslib opravy hradu, dvorů a rybníků.²⁵ Někdy v letech 1406 až 1407 hrad opět mění majitele, tentokrát dokonce násilným zábořem. Zabral jej Vok mladší z Holštejna, dříve stoupenec Prokopa (rovněž syn Jana Jindřicha, se svým bratrem Joštem bojoval o titul moravského markraběte), nynější straník markraběte Jošta.²⁶ Čeněk z Drahotuš se pokoušel domoci spravedlnosti u zemského soudu, nicméně už v roce 1408 Jošt připsuje Cimburk do dědičného držení pánů z Holštejna.²⁷ Vokův syn, stejného jména, hrad po roce 1420 odprodává Štěpánovi z Vartnova, věrnému stoupeneci krále Zikmunda. Za připsání hradu si Zikmund vymínil volný přístup na Cimburk a jeho případné využití královskou posádkou.²⁸

Právě souvislost Štěpána se Zikmundem zapříčinila, že Cimburk neunikl pozornosti husitských vojsk, jejichž moravská odnož hrad roku 1421 pravděpodobně dobyla. Písemný či hmotný důkaz této události se nedochoval. Hurt předpokládá, že roku 1429 Zikmund nařídil vydat obnos na opravu hradu. Datace odpovídá i vyplenění nedalekého velehradského kláštera.²⁹

Páni z Holštejna – Vartnova roku 1448 vymírají po meči a to výše zmiňovaným Štěpánem z Vartnova. Právo na Cimburk získávají dvě z jeho pěti tet, Jitka a Eliška z Vartnova, v dobové literatuře označovány jako

²³ Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1998, s. 71

²⁴ Jaroslav Mezník, *Lucemburská Morava 1310 – 1423*, Praha 1999, s. 182 – 190

²⁵ Václav Štěpán, *Moravský markrabě Jošt*, Brno 2012, s. 51.

²⁶ Rudolf Trampler, *Die Herren von Holstein*, in: Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 49 – 50.

²⁷ Viz Štěpán (pozn. 25), s. 702

²⁸ Viz Plaček (pozn. 17), s. 154.

²⁹ Rudolf Hurt, *Dějiny cisterciáckého kláštera na Velehradě I.*, in: Eliáš (pozn. 5), s. 51.

„panny cimburské“.³⁰ V roce 1468 na hradě pobývala královská posádka krále Jiřího z Poděbrad, což ve složité politické situaci vedlo k jeho dalšímu dobytí, tentokrát vojsky uherského krále Matyáše Korvína.³¹ Po uzavření míru v Olomouci roku 1478 přenechal Matyáš Cimburk svému stoupenci Vilému z Pernštejna. Sestrám se nakonec podařilo uhájit svůj nárok a hrad jim byl ponechán. V držení Cimburka se rychle vystřídala Žofie z Vartnova společně se svým manželem Štěpánem z Lomnice a záhy rytíř Mikuláš Franc z Háje.³² Další výraznou osobností, která měla objekt v držení, je Vilém z Víckova. Ten si vymohl u krále Ludvíka Jagellonského spolu se svým bratrem Přemkem Cimburk jako léno „dědičné a zpupné“. Hrad tedy po dlouhé době přestává být královským majetkem a po vyplacení zástavní sumy se r. 1523 Vilém stává jeho právoplatným vlastníkem.³³ Toto období pro Cimburk znamená čas hospodářského i stavebního rozkvětu. Byly budovány bašty parkánu, zdokonalovalo se opevnění a to i na vnějším předhradí a brána byla nově zajištěna mnohaúhelníkovou baštou.³⁴

Po Vilémově smrti přechází hrad na výše zmiňovaného Přemka, dále na jeho syna Jana Viléma. Ten ale brzy celé panství prodává Gabrielu Majlátovi, uherskému velmoži. Nákladný způsob Majlátova života způsobil velké zadlužení cimburského panství.³⁵ Po Gabrielově smrti se jeho dcera Alina vdává za Jana Horeckého z Horky. Společný syn, Gabriel Horecký z Horky se po vyplacení nevlastního bratra stává plnoprávným majitelem hradu. V roce 1619 byl Cimburk Gabrielovi, jakožto stoupenci Ferdinanda II., zkonfiskován moravskými stavovskými vojsky. Hned po bitvě na Bílé hoře (ta se uskutečnila 8. listopadu 1620) jej však získal zpět.³⁶

Od roku 1629 na hradě znovu probíhají stavební práce, tentokrát drobnějšího charakteru. O třicet let později Gabriel Horecký umírá a hrad

³⁰ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 51.

³¹ Franz von Krones, *Die erzählenden quellen der Geschichte Mährens in 15.jahrundert*, in: Eliáš (pozn. 5), s. 51.

³² Viz Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 7.

³³ Ibidem, s. 10.

³⁴ Karel Svoboda, *Rukopis 35*, in: Eliáš (pozn. 5), s. 53

³⁵ Bartoloměj Paprocký z Hlahol, *Zrcadlo markrabství moravského*, in: Eliáš (pozn. 5), s. 54.

³⁶ Rudolf Hurt, *Rukopis, 112*. in: Eliáš (pozn. 5), s. 53

připadá jeho synovi Františkovi Horeckému z Horky. Ještě za života Gabriela se hrad stává spíše útočištěm než denním sídlem šlechty.³⁷ Nesmíme totiž opomenout, že v této době zuří ve střední Evropě třicetiletá válka. Navzdory tomu šlechta koncem 16. století přesidluje do blízkých Koryčan, které se postupem času mění z tvrze na barokní zámek. Rovněž na hradě proběhly úpravy v raně barokním duchu, ovšem opevňovacího charakteru. Další mužský potomek Horeckých z Horky, syn Františka Gabriel František se správy hradu ujímá v roce 1655 a pokračuje v opevňovacích pracích.³⁸ Roku 1683 dochází ke konečné porážce tureckých vojsk u Vídně, což znamená konec nebezpečí, které osmanská vojska představovala.

Pro Cimburk to ale znamenalo definitivní ztrátu zájmu ze strany majitelů, kteří trvale přesídlili do Koryčan. K opuštění hradu nedošlo prozatím úplně, jelikož tam byl ubytován personál lesního velkostatku (který k panství náležel), ale objekt začal pozvolna chátrat. Od poloviny 18. století hrad plní úlohu skladiště a bohužel i zdroje stavebního materiálu pro blízké vesnice.³⁹

Dále se dozvídáme o Cimburku pouze jako o zřícenině související s už zmiňovaným velkostatkem. Často střídal majitele – po Horeckých z Horky nastupují páni z Gillern, svobodní páni z Münch-Bellinsghausenu, svobodní páni z Rotschildu, hrabě Trautmansdorf-Weinsberg, Wittegensteinové a H. Salzer.⁴⁰

Pro tyto majitele byl však hrad, respektive zřícenina už jen věčným břemenem vážícím se k velkostatku, který byl zdrojem jejich příjmů. Do existence objektu už nikterak nezasahovali, proto je vynechám z bližšího zkoumání.

³⁷ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 55.

³⁸ Hurt, Svoboda, Hrad Cimburk u Koryčan, in: Eliáš (pozn. 5), s. 56.

³⁹ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 56 – 57.

⁴⁰ Ibidem, s. 57.

Roku 1793 je už hrad označován jako „starý rozpadlý horský zámek obklopený lesy“.⁴¹

⁴¹ Viz Vrla (pozn. 6), s. 1.

4. Stavební vývoj – situace, popis

Zřícenina hradu Cimburk se nachází v okrese Kroměříž, v katastrálním území městečka Koryčany vzdáleného asi 4 km. Stojí ve středu chřibského lesního komplexu v nadmořské výšce 420 m n. m. Hradní ostrožna leží nad říčkou Kyjovkou (dříve Stupava či Horní Stupava).⁴²

Hradní komplex je protáhlého tvaru, byl totiž omezen strmými úbočími ostrožny. Podélná osa areálu dosahuje přibližně délky 130 metrů. V nejširším místě má ostrožna 50 metrů; je podélně rozdělena skalní stěnou, která byla staviteli využita jako základ jednotlivých staveb.⁴³ Poloha Cimburka byla výhodná, nacházel se v blízkosti křižovatky obchodních cest, což zapříčinilo i růst nedalekých Koryčan, které jsou už od roku 1349 uváděny jako městečko. Hospodářsky chod hradu zajišťovaly lokality náležící k panství. Do konce 16. století to byly převážně vesnice Vážany, Černíkovice a Lískovec a samozřejmě i několikrát zmiňované Koryčany, které měly právo provozovat městské trhy. Ekonomický rozkvět Cimburk zažil za pánů z Víckova, tzn. v 16. století. Přestože se šlechta na přelomu 16. a 17. století definitivně stěhuje do koryčanského zámku, formálně je panství řízeno z hradu.⁴⁴

Než přikročím k rozboru stavebního vývoje Cimburka u Koryčan, je zapotřebí zamyslet se nad vývojem hradu obecně. I když nemáme důkazy, předpokládají se inspirační zdroje ze starších objektů, tzn. zeměpanských dvorců. Podle Plačka má Morava, co se vývoje a typologie středověkých hradů týče, zvláštní postavení. Architektura byla logicky ovlivněna nejen kulturou, ale i hospodářskými a v neposlední řadě přírodními podmínkami.⁴⁵

První kamenné hrady se na Moravě objevují ve 13. století, kdy máme doložené zakládání nejstarších šlechtických sídel. V této době měl však panovník výlučné právo na zakládání a stavbu opevněných objektů.

⁴² Viz Eliáš (pozn. 5), s. 8.

⁴³ Viz Vřla, (pozn. 6), s. 1.

⁴⁴ Viz Kačer (pozn. 15), s. 1.

⁴⁵ Viz Plaček, (pozn. 17), s. 23.

Stavební boom šlechtických hradů měl za následek odboj královice Přemysla II. Otakara proti otci Václavu II.⁴⁶

V případě Cimburka u Koryčan vyvstane problém už při určení hradního typu. Střetávají se zde názory bergfritové versus plášťové dispozice. Plaček zastává názor, že Cimburk díky hlavní obranné věži, která ovládá ohrazenou palácovou plochu, odpovídá bergfritové dispozici.⁴⁷ Jedná se o základní typ šlechtických hradů 13. století. Hrady tohoto dispozičního schématu byly většinou stavěny na strmých ostrožnách a odpovídají základní hradní dispozici – věž, palác a hradba. Bergfrit bývá zpravidla přístupný až z prvního patra (kvůli možnosti lepší obrany) a u jeho paty se většinou nachází vstupní brána.⁴⁸ Půdorys bergfritů také zdaleka nemusel být okrouhlého tvaru a lze nalézt spoustu výjimek. Jelikož se při obvodové hradbě Cimburka nachází ještě jedna menší věž, určuje Plaček dispozici dokonce jako rozvinutou bergfritovou.⁴⁹

Druhý názor vyslovil Vrla, který charakterizoval původní stavbu jako plášťovou dispozici. Obranu plášťového hradu zajišťuje silná hradba, zpravidla oválného nebo zalamovaného tvaru.⁵⁰ Argumentovat lze na základě masivnosti obvodové hradby, která dosahovala do výšky až 12 m a síly 2 m. Zdánlivě nedostatečná mocnost hradby je přirozeně posílená skalní stěnou, na kterou dosedá. Další fakt hovořící pro plášťovou dispozici je, že výška nádvorních zdí nepřevyšovala obvodovou hradbu, což je vlastně podstata tohoto typu hradní dispozice.⁵¹

Jisté je, že půdorys hradu na konci 13. století měl tvar nepravidelného obdélníka. V nejvyšší části stál hradní palác, nižší část zabírala předhradí oddělené příkopem.⁵² Z tohoto období nemáme dochované žádné písemné zprávy o vybavení a rozloze hradu a nezbývá než domýšlet si jeho podobu na základě obecných zkušeností. Předpokládá se užití ustáleného půdorysu, velmi oblíbeného ve 13. století. (Jako příklad

⁴⁶ Ibidem, s. 29.

⁴⁷ Ibidem, s. 30.

⁴⁸ Viz Durdík, (pozn. 1), s. 57.

⁴⁹ Viz Plaček, (pozn. 17), s. 30.

⁵⁰ Ibidem, s. 30.

⁵¹ Ibidem, s. 50.

⁵² Viz Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 24.

můžeme uvést královský hrad Bezděz, jehož výstavba byla započata roku 1264).⁵³ Hradní palác byl standardně umístěn na nejvyšším bodě terénu, střežený bergfitem, níže samostatně stojící hradní brána s druhou věží, která byla zpravidla propojena s hradním palácem zdi.⁵⁴ Nároží bylo zesíleno věží, což je také častý jev.

K nejstarším dochovaným prvkům na Cimburku patří obvodová zeď hradního jádra, která se patrně dochovala v původní výšce a délce. Hradba (rovněž původní) pravděpodobně dosahovala do úrovně třetího podlaží paláce.⁵⁵ V hradním paláci byly pokoje pro majitele (ve druhém patře), v prvním poschodí reprezentační síň, v přízemí zázemí a v suterénu konírny.⁵⁶ V první stavební etapě, za Bernarda z Cimburka, se hrad podobal Týřovu v Čechách (okr. Rakovník, dnes rovněž ve stavu zříceniny). Podoba půdorysu dolního a horního hradu (do každého vrůstá okrouhlá věž) Týřova je s Cimburkem totožná.

K první větší přestavbě došlo za markraběte Jana Jindřicha. Rozsah objektu zůstal bez změn, důraz byl kladen na dobré vybavení a pohodlí, nicméně celková podoba zůstala na úrovni loveckého hrádku.⁵⁷ Hospodářské zázemí až do 16. století taktéž stagnovalo. K Cimburku nadále patřily Koryčany (od roku 1349 městečko) a vesnice Lískovec, Vážany a Černíkovice.⁵⁸

Přestavba se týkala především hradního paláce, konkrétně druhého patra, kde byly vybudovány dva rozlehlé sály. V západním sále se dochovaly zbytky krbu, přesněji podvalková konzola, která je dodnes dobře patrná.⁵⁹ Díky dochovaným vazákům a dělicí zdi lze odvodit rozměr západního sálu. Jednalo se o obdélníkovou místnost o rozměrech 15 x 7 m. Východní sál byl pravděpodobně větších rozměrů, ale na rozloze mu ubírala menší samostatná místnost. Přestavbu probíhající za markraběte Jana Jindřicha

⁵³ Josef Žemlička, *Století posledních Přemyslovců*, Praha 1986, s. 129.

⁵⁴ Václav Mencl, Dobroslava Menclová, *O účasti Slovenska na vzniku pozdně gotické architektury*, in: Hurt, Svoboda (pozn. 2.), s. 25.

⁵⁵ Viz Vřla, (pozn. 6), s. 5

⁵⁶ Viz Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 25.

⁵⁷ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 64.

⁵⁸ Jan Novotný, *Opisy urbáře panství Koryčany z r. 1611*, in: Kačer (pozn. 15), s. 1.

⁵⁹ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 64.

mohou blíže charakterizovat armovaná pískovcová nároží hradního paláce. Toto období rovněž přineslo oba parkány – jižní a východní, jejichž nároží jsou rovněž ukončeny kvádrovou armaturou.⁶⁰

Další stavební úpravy na hradě proběhly za následujícího majitele markraběte Jošta. Přinesly dominantu v podobě velkého bergfritu, jehož stavba však jistě započala ještě za Jana Jindřicha.⁶¹ Důležitou změnou bylo také vybudování arkýřové hradní kaple ve třetím patře paláce. Kaple se nacházela v síle jižní zdi, presbytář byl vsazen do patrně pětibokého arkýře.⁶² Svoboda se kloní spíše k názoru, že arkýř byl čtyřboký. S tímto názorem se ztotožňuje i Eliáš ve svém stavebně historickém průzkumu. K tomuto názoru dospěl na základě polohy zbytků klenebních žeber, které hovoří pro klasickou křížovou klenbu.⁶³ Co se týče určení objednavatele kaple, dochází tentokrát mezi Svobodou a Eliášem k rozporu. Celkově se tato přestavba vyznačuje velkou uměleckou kvalitou. Právě díky tomuto faktu datuje Svoboda vznik arkýřové kaple do období krále Zikmunda Lucemburského, tzn. až do doby druhého desetiletí 15. století. Eliáš předpokládá existenci vztahu stavebníka k objektu, což by odpovídalo osobě markraběte Jana Jindřicha nebo jeho syna Jošta.⁶⁴

Od tzv. „markraběcích“ přestaveb hrad zůstává ve stejné podobě a to až do husitských válek, kdy dozajista došlo k jeho vážnému poškození. Jak jsem již zmiňovala v historii hradu, na opravu přispěl sám Zikmund, který si jako protislužbu vymínil podmínku spočívající v možnosti volného příchodu na Cimburk a jeho využití jako pevnosti. Hrad se prakticky stává z části královským, což patrně zapříčinilo velké finanční obnosy investované do obnovy a opravy hradu po husitských válkách.⁶⁵ Opravy se týkaly především opevňovacích prací. Opevnění bylo potřeba přizpůsobit novému stylu obléhání a to za podpory dělostřelecké techniky.⁶⁶ V první

⁶⁰ Ibidem, s. 64.

⁶¹ Ibidem, s. 65.

⁶² Viz Durdík, Bolina (pozn. 14), s. 17.

⁶³ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 66.

⁶⁴ Ibidem, s. 66.

⁶⁵ Viz Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 26.

⁶⁶ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 68.

polovině 15. století se začínají objevovat pásy opevnění, jejichž součástí jsou drobné, většinou pravoúhlé bašty.

Nové opevnění s půlválcovými baštami je kvůli možnosti lepší obrany budováno i kolem Cimburka.⁶⁷ v rámci této modernizace opevnění došlo k zaslepení původní brány a vybudování pouze branky pro pěší. Vjezd do hradu byl následně veden po obvodu do předhradí, které však bylo brzy rovněž upraveno.⁶⁸ Na horní dvorek se stoupalo z dolního nádvoří po schodišti. Podobné řešení můžeme dodnes vidět např. na hradě Pernštejně či Buchlově.⁶⁹ Největší poškození hrad zažil bezpochyby při dobývání vojsky krále Matyáše Korvína roku 1468. Tehdejší mrav velel hrad nejen vyplenit, ale zároveň zdemolovat. Při opravách byla vybudována nová dělicí zeď. Rovněž došlo k posílení obranyschopnosti dvojlisté bašty (u původní brány) břitem.⁷⁰

Poslední fortifikační práce na Cimburku proběhly při nebezpečí tureckých válek. Posiloval se parkán vnitřního hradu, k němuž byla přistavěna podkovovitá bašta. Další bašta, tentokrát půloválná, byla vystavěna pod hláskou z důvodu obrany hlavního příjezdu do hradu. Třetí a poslední bašta je pětiboká a kromě příjezdu zajišťuje i bezpečnost stezky vedoucí z údolí od Stupavky.⁷¹ Touto trojicí bašt byl definitivně ukončen fortifikační vývoj Cimburka.

Pozdně gotické úpravy se dotkly i interiérů, jak dokládá letopočet 1512 na stříškovitém portálu v západní části paláce. Nejhorlivěji se na interiérech a vnitřním uspořádání paláce pracovalo za Viléma z Víckova. Dochovalo se dokonce jméno kameníka a stavitele, který pro Viléma pracoval. Byl to olomoucký mistr Valentýn Rob. Do této doby lze klást vznik čtvrtého podlaží, stejně jako zbudování šnekovitého schodiště u hlásky.⁷²

Úpravy prováděné za Horeckých z Horky není možné přesně definovat, jelikož spočívaly pouze v drobných úpravách interiérů a dodatečných

⁶⁷ Viz Plaček, (pozn. 17), s. 50.

⁶⁸ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 68.

⁶⁹ Viz Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 26.

⁷⁰ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 68

⁷¹ Ibidem, s. 69.

⁷² Viz Eliáš (pozn. 5), s. 69.

opravách. Deska s erbem Gabriela Františka Horeckého a jeho manželky Marie, hraběnky Serenyové, s letopočtem 1684 dokládá pravděpodobně poslední úpravy, které na Cimburku proběhly. Tato deska byla po opuštění hradu stržena a sekundárně použita v koryčanském zámku.⁷³

Od konce 16. století šlechta sídlí převážně na zámku v Koryčanech a hrad je udržován v obyvatelném stavu pouze kvůli roli útočiště před případnými tureckými nájezdy.⁷⁴ Když roku 1683 došlo k definitivní porážce Turků, započalo postupné chátrání hradu.

⁷³ Viz Hurt, Svoboda (pozn. 2), s. 29.

⁷⁴ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 69.

5. Katalog (architektonické skulptury)

Převážná část dochovaných prvků má podobu portálů a ostění oken. Díky širokému časovému rozmezí (od 1. pol. 14. stol. do 1. pol. 17. stol.) na nich lze sledovat postupný vývoj architektury a dobových trendů. Na hradě se neustále nachází nové fragmenty ostění oken, klenebních žeber a portálů, především při odklizení sutin a při dalších statických a záchranných pracích. Tyto fragmenty jsou sekundárně uloženy v hradním lapidáriu.

Kamenochoařská výzdoba se zcela určitě týkala i arkýřové hradní kaple, dodnes je ve zdi patrné monumentální torzo rozměrného arkýře. Dochované fragmenty odporují předpokládanému polygonálnímu závěru kaple. Nepatrné zbytky nosných konzol jsou jediné vodítko pro bližší určení půdorysu.⁷⁵ Fragmenty ostění kaple byly druhotně použity při opravě hradního paláce, o čemž svědčí řada nejrůznějších zadržek a vysprávek, které tyto fragmenty obsahují. Například fragment ostění, který je použit v nárožní armatuře polygonální bašty Svoboda jasně spojuje s kaplovým arkýřem.⁷⁶

Dochovaná část kaple se nachází ve třetím podlaží jihovýchodní zdi, po stranách jsou dvě původní obdélná okna se sedátky. Na vnější stěně paláce je patrný hrotitý oblouk s náběhy z cihlového zdiva, nesoucí kamenné konzoly. Patrný je i náběh žeber klenebního arkýře. V interiéru je trojce portálů s vynášecím pasem, opět z cihlové vyzdívkou. Profilované ostění všech portálů je značně poškozeno. Plaček arkýř i okna se širokými špaletami připisuje na základě profilace okruhu dvorské huti Václava IV.⁷⁷

Velký podíl inspirace z oblasti královského dvora je patrný při všech přestavbách probíhajících od 2. poloviny 14. století do počátku 16. století.

⁷⁵ Viz Durdík, Bolina (pozn. 14), s. 15 – 17

⁷⁶ Viz Vrla (pozn. 6), s. 167.

⁷⁷ Viz Dohnalová (pozn. 16), s. 27.

Profilace obdélných oken se středním sloupkem lze odvozovat od některých profilů karlštejských.⁷⁸

Pro tvorbu katalogu byla klíčová práce Ladislava Werkmanna o kamenných architektonických prvcích dochovaných na hradě Cimburk u Koryčan, která se zabývá jejich průzkumem.⁷⁹ Všechny dochované fragmenty byly primárně součástí obytného paláce a mapují jednotlivé etapy stavební činnosti, která na hradě probíhala od jeho založení (někdy po roce 1327) až do druhé poloviny 17. století.

Katalog obsahuje devět položek, z nichž sedm je na svém původním místě, a dvě jsou sekundárně uloženy v hradním lapidáriu. V této části práce budu vycházet především z restaurátorské zprávy.⁸⁰ Werkmann využívá číslování fragmentů podle investora (sdružení POLYPEJE). Pro větší přehlednost jsem katalog seřadila chronologicky. Původní katalog jsem rozšířila o nově nalezený fragment překladu s erbem pánů z Cimburka.

Při pořizování dokumentace a fotodokumentace jednotlivých prvků, jsem narazila na problém s možností přístupu k některým fragmentům. Část hradního paláce je aktuálně pod lešením a k primárně osazeným prvkům ve vyšších podlažích není přístup. Z tohoto důvodu u některých katalogových položek chybí bližší určení materiálu, rozměrů i příslušná fotodokumentace.

Seznam:

1. Portál ve druhém patře, východní stěna paláce
2. Okno v prvním patře, východní stěna paláce
3. Okno v prvním patře, jižní stěna paláce
4. Portál v přízemí paláce
5. Vstupní portál do jádra hradu, západní průčelí
6. Erb Viléma z Víckova

⁷⁸ Viz Menclová (pozn. 8), s. 62.

⁷⁹ Viz Werkmann (pozn. 7), s. 6.

⁸⁰ Ibidem, s. 6.

7. Části překladu portálu s erbem Viléma z Víckova, monogramem a datací
8. Portál s erbem Gabriela Franiška Horeckého a jeho manželky v prvním patře, severní stěna
9. Portál s erbem Horeckých v prvním patře, východní stěna
10. Části překladu s erbem pánů z Cimburka

č. 1 – Portál ve 2. patře paláce, východní stěna, 1. pol. 14. století

- výška 210 cm, šířka 80 cm, jemně zrnitý pískovec

Portál je zaklenutý lomeným obloukem a sestavený ze sedmi kamenných článků. Jednalo se patrně o vstupní portál prevétu. Původní práh má zaseknutou vnitřní hranu a krátký přechod s rovněž sraženou vnitřní hranou. Jeho pravá část je roztržena trhlinou, která je následkem jemnozrného pískovce.⁸¹ Jde o nejstarší dochovaný kamenosochařský prvek dochovaný na Cimburku. Vznikl v průběhu první stavební etapy na počátku 14. století.

č. 2. Okno v 1. patře paláce, východní stěna 1. pol. 15. století

Okno je součástí východní obvodové zdi paláce, je armováno jednoduchým okoseným ostěním, tvarovaným podobně jako na protějškovém oknu jižní zdi.⁸² Skládá se ze šesti článků a je zasazeno ve zkosené nice, zaklenuté nízkým obloukem. Vnitřní šambrána je profilovaná dvěma oblinami, mezi nimiž probíhá úzký žlábek.⁸³ Parapet je autentický, neporušený a dokládá okosení na všech čtyřech stranách armatury.⁸⁴ Dříve bylo okno opatřeno příčkami nebo kovovou mříží, tak alespoň lze soudit podle záseků čtvercového tvaru, které zůstaly v ostěním.

⁸¹ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 2.

⁸² Viz Eliáš (pozn. 5), s. 17.

⁸³ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 2.

⁸⁴ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 17.

Dnes dochází k borcení okna směrem dovnitř. Technické provedení i typ by datačně odpovídal době kolem první poloviny 15. století.

č. 3. Okno v 1. patře paláce, jižní stěna

Úzké střílnovité okno zasazené v klenuté nice. Rozměry i proporce odpovídají podobnému oknu na východní stěně. Spodní strana parapetu je zkosená dovnitř, vnější ostění má sraženou hranu. Okno je silně zasaženo korozí kamene a jeho díly mají rovněž tendenci se bortit směrem dovnitř.⁸⁵

č. 4. Portál v přízemí paláce

- výška 200 cm, šířka 120 cm

Portál se nachází ve zdi severního průčelí a jde o typ pozdně gotického portálu. Na stojině je dodnes dobře patrný letopočet 1512.⁸⁶ Portál je tvořen sedmi pískovcovými kvádry. Vrcholová část překladu má tvar stlačeného oblouku, vnitřní strana je sražená konkávně tvarovaným žlábkem, který probíhá od spodní třetiny bočnic.⁸⁷

č. 5. Vstupní portál do jádra hradu

- výška 320 cm, výška vstupního otvoru 250 cm, šířka vstupního otvoru 170 cm; reversní strana vstupního otvoru – výška 330 cm, šířka 210 cm

Portál je složen z dvanácti kamenných článků středně zrnitého pískovce světle okrové barvy. Nároží je zpevněno velkými opracovanými kameny, rovněž ze středně zrnitého pískovce. Z reversní strany je portál zaklenutý stlačeným obloukem. Typově se jedná o pozdně gotický ústupkový portál

⁸⁵ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 3.

⁸⁶ Viz Eliáš, (pozn. 5), s. 19.

⁸⁷ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 5.

s rohy prolomenými do vnitřního prostoru. Horní hrany jsou zaoblené a ozdobené zářezy. Čelní strana je tvarovaná dvěma konkávními žlábkami, které začínají ve spodní třetině portálu a plynule přechází i přes horní kouty.⁸⁸ Portál je umístěný v přízemí západního průčelí plášťové zdi a sloužil jako hlavní vstup do jádra hradu.⁸⁹ Dle Menclovy typologie portálů, jej lze též označit termínem „předhusitský portál“.⁹⁰ Plaček též datuje portál do doby okolo roku 1450 a v jeho profilaci spatřuje uherské vlivy.⁹¹

č. 6. Erb Viléma z Víckova

- rozměry 46 x 35 x 35 cm

Fragment obdélníkového tvaru, lomové hrany se nachází na levé i pravé straně. Kamenný článek nese po celé ploše rozvinutý reliéfně provedený erb s klenotem, šňůrami a péry. Čitelnost detailů znesnadňuje zvětrávání kamene.

Erb pánů Prusinovských z Víckova má podobu štípeného štítu. Pravá strana je červené barvy, levá je členěná horizontálními stříbrnými a černými pruhy.⁹²

č. 7. Části překladu portálu s erbem Viléma z Víckova, monogramem a datací

- rozměry 90 x 30 x 22 cm; 37 x 35 x 35 cm

Překlad, dochovaný ze dvou třetin, lom je patrný na levé straně. Po celé dolní hraně jsou patrné drobné defekty. Horní hrana, hrubě přitesaná kamenickou špicí, je tvarovaná do oblouku. Ve středu překladu je erb pánů z Víckova a iniciály *W Z W*, zdůrazněny vytaženou ploškou. Na

⁸⁸ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 3.

⁸⁹ Viz Eliáš, (pozn. 5), s. 10.

⁹⁰ Václav Mencl, *Vývoj středověkého portálu v českých zemích*, Praha 1974, s. 142 – 143.

⁹¹ Viz Plaček (pozn. 17), s. 155.

⁹² Josef Pilnáček, *Staromoravští rodové I.*, Vídeň 1930, s. 140.

pravé straně (při čelním pohledu) je číslice 39, na levé straně pak číslice 5. Na odlomené levé části je poměrně dobře patrná číslice 1, která navazuje na trojčíslí na levé straně překladu.⁹³ Fragment je uložen v hradním lapidáriu.

č. 8. Portál v 1. patře paláce s erbem Gabriela Františka Horeckého a jeho manželky, severní stěna

- rozměry 110 x 220 cm

Dveřní portál s erbem Františka Gabriela Horeckého a jeho manželky Kateřiny Ecki se nachází v západní části severního průčelí paláce.⁹⁴ Dvojice znaků je umístěna nad překladem.⁹⁵ Typově se jedná o pravoúhlý portál s architrávem a římsou. Skládá se ze šesti článků, materiálem je středně zrnitý pískovec, bočnice jsou z jednoho kusu kamene. Vnější stěna článku překladu a boční části ostění jsou propojeny fazetou a profilací ustupující směrem dovnitř. Římsa je rovněž profilovaná dvěma stupni konkávních žlábků a je vytažená do prostoru.⁹⁶ Portál je osazený pod římsovou supraportou zdi severního průčelí a lze jej řadit do období velmi raného baroka.⁹⁷

Ve štítu Horeckých je kosmo hradební zeď. Erb je korunovaný přilbou s korunou, klenotem je polovina jednorožce.

č. 9. Portál v 1. patře s erbem Horeckých, východní stěna

- rozměry 110 x 220 cm

Pravoúhlý portál je osazen ve třetím podlaží dělicí zdi hradního pod záklenkem tvaru střížky. Pravoúhlé lištové ostění nese ve střední části

⁹³ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 4.

⁹⁴ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 20.

⁹⁵ Viz Vřla, (pozn. 6), s. 4.

⁹⁶ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 4.

⁹⁷ Viz Eliáš (pozn. 5), s. 19.

překlada erb Horeckých.⁹⁸ Vstupní otvor je ze čtyř kamenných článků hrubozrnného pískovce a zachoval se ve velmi dobrém stavu. Jemná zdobná fazeta obíhá po celém vnějším obvodu.⁹⁹

č. 10. Části překlada s erbem pánů Horeckých z Horky

- rozměry 35 x 30 x 20 cm; 20 x 15 x 20 cm, středně zrnitý pískovec

Fragmenty překlada byly nalezeny v loňském roce, nejsou tedy zahrnuty v restaurátorské zprávě. Celistvost materiálu je narušena drobnými póry a prasklinami, povrch se silně drolí. Lom probíhá středem erbu, který je obtížně identifikovatelný. Fragment je uložen v hradním lapidáriu.

⁹⁸ Viz Pilnáček (pozn. 92), s. 162.

⁹⁹ Viz Werkmann, (pozn. 7), s. 5.

6. Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat kamenosochařskou výzdobu hradu Cimburk u Koryčan, která odráží potřeby a vkus jednotlivých majitelů. Původně šlechtický hrad, založený někdy mezi lety 1333 až 1351 prošel řadou přestaveb. První z nich začala roku 1358, kdy byl hrad zakoupen markrabětem Janem Jindřichem Lucemburským. Za markraběte Jošta (Jindřichova nástupce) byla mimo jiné postavena velká věž a hláska, chránící nově vybudovanou bránu. Za lucemburských úprav se hrad dočkal i arkýřové kaple ve třetím patře paláce. Další práce v interiérech se konaly za Viléma z Víckova, jejich autorem je kamenický mistr Valentin Rob. Na jméno tohoto olomouckého kamenického mistra, který na hradě prokazatelně pracoval v 1. pol. 15. století, jsem narazila při studiu literárních pramenů. Nepodařilo se mi dohledat záznamy o jeho jiné činnosti.

Fortifikační práce byly na hradě zahájeny paradoxně až po jeho dobytí, které měli na svědomí moravští husité. Došlo k němu okolo roku 1421. Vážné existenční potíže objekt zaznamenal po druhém dobytí, tentokrát Matyášem Korvínem, jehož vojska hrad zdemolovala. Probíhající opravy se uskutečnily v duchu velmi pozdní gotiky. Následující, už renesanční stavební etapa, se zaměřila převážně na opevňování a to z důvodu dalšího nebezpečí, tentokrát ze strany tureckých vojsk. Snaha o posílení vnitřního hradu je doložena výstavbou trojice nových bašt. Jako útočiště byl hrad udržován v obyvatelném stavu ještě celé 17. století. V této době dochází už jen k drobnějším úpravám. Od 18. století byl hrad panstvem definitivně opuštěn a začíná pozvolna chátrat.

Nedílnou součástí hradu byla arkýřová hradní kaple. Z její kamenosochařské výzdoby se však nic nedochovalo a její jedinečnost spočívá de facto jen v půdorysu, proto se jí ve své práci podrobněji nezabývám.

Při psaní bakalářské práce jsem zdokonalila své schopnosti zmapovat historické objekty, stejně jako badatelskou práci v archívu. Tato práce

může posloužit jako zdroj informací pro souhrnné kastelologické publikace.

7. Obrazové přílohy

Portálek ve 3. podlaží, východní průčelí, č. 1

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Portál do dolního podlaží západního traktu paláce, č. 4

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Ústupkový vstupní portál do jádra hradu, č. 5

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Vstupní portál, reversní strana, vnitřní armatura, č. 5

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Části překladu portálu s erbem Viléma z Víckova, monogram a datací, č. 7

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Detail, č. 7

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Portál pavlače se znaky manželů Horeckých, severní stěna, č. 8

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Arkýřová kaple v síle zdi, 3. podlaží, jižní průčelí

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Erb pánů z Cimburka, č. 10

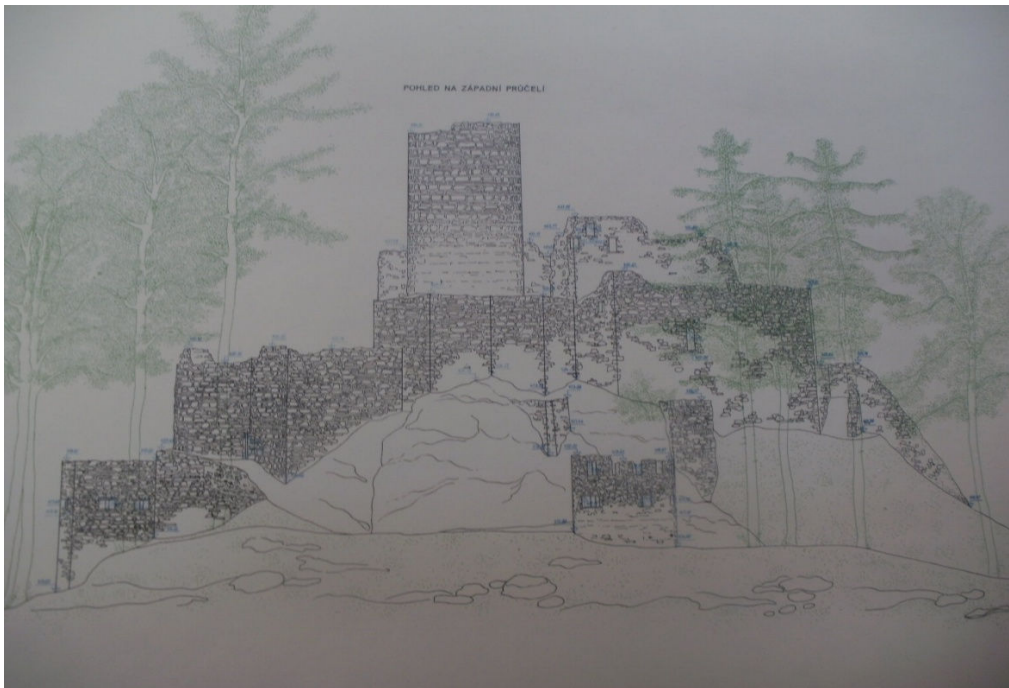
Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

Detail, č. 10

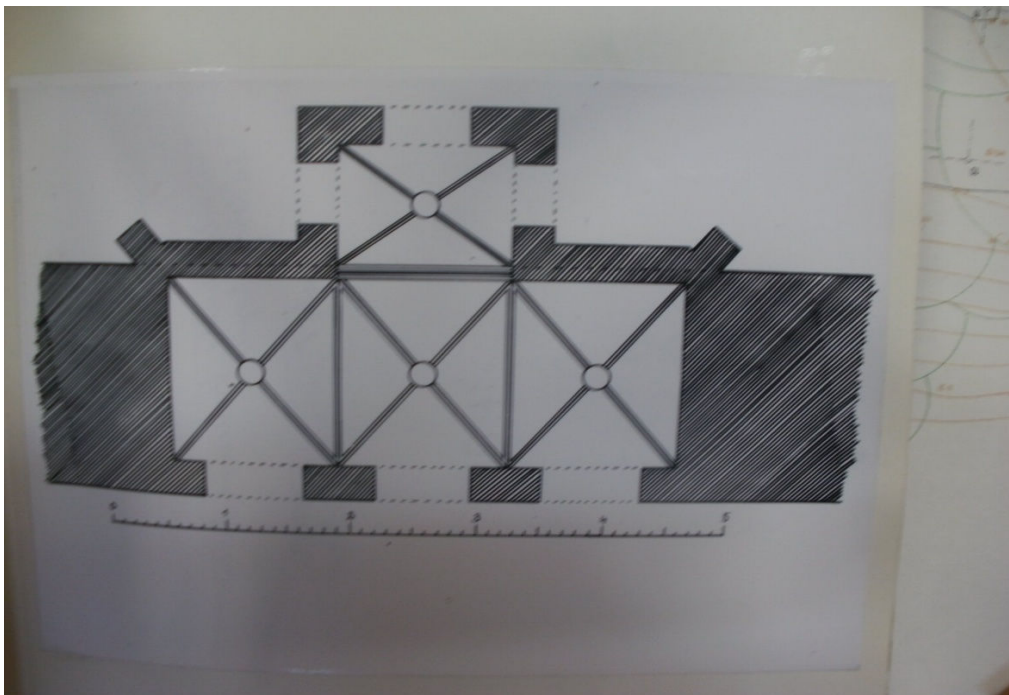

Vyfotografovala Markéta Papoušková dne 21. 5. 2012

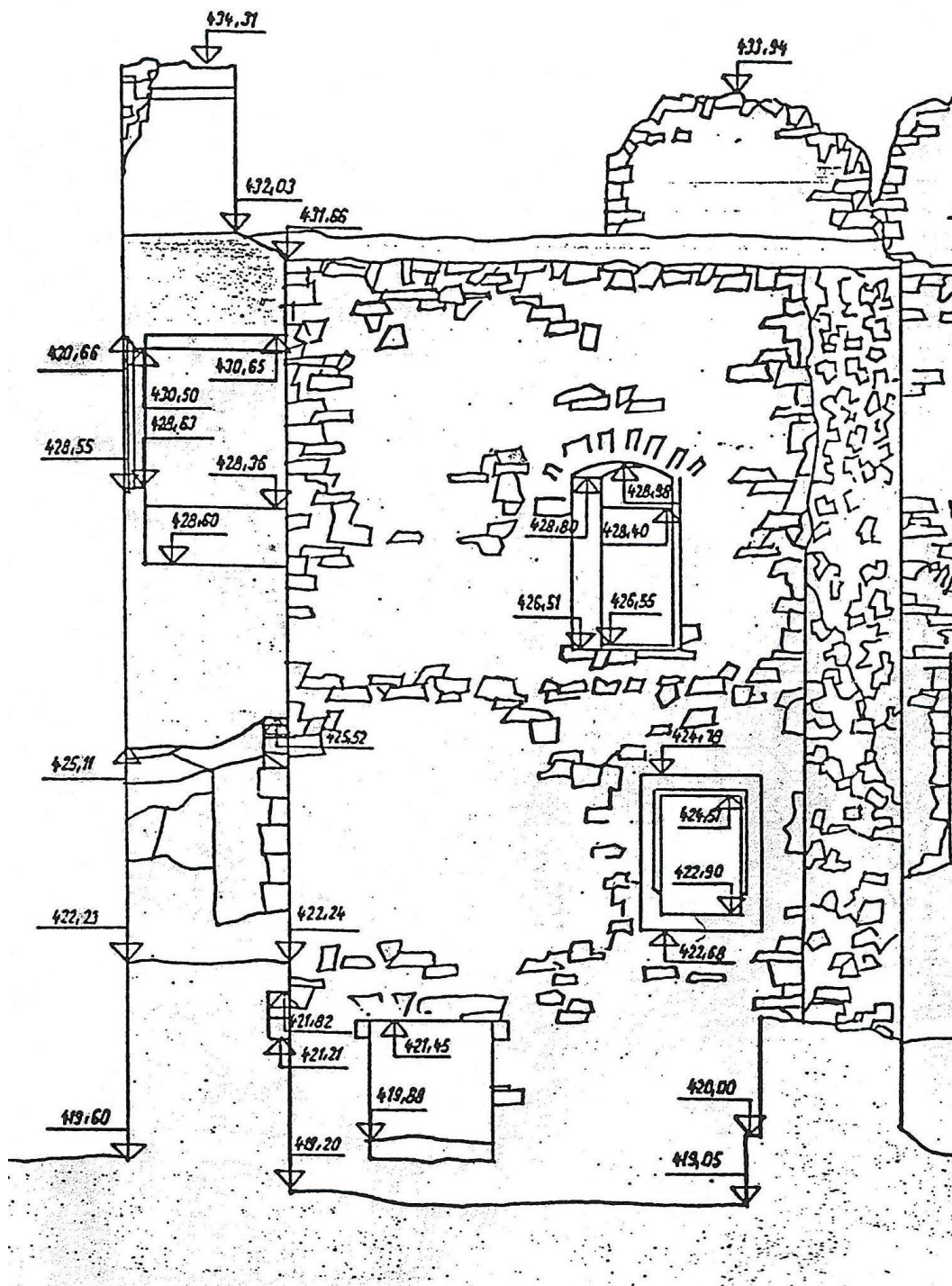
Pohled na západní průčelí podle Juříka z roku 1970

Půdorys hradní arkýřové kaple

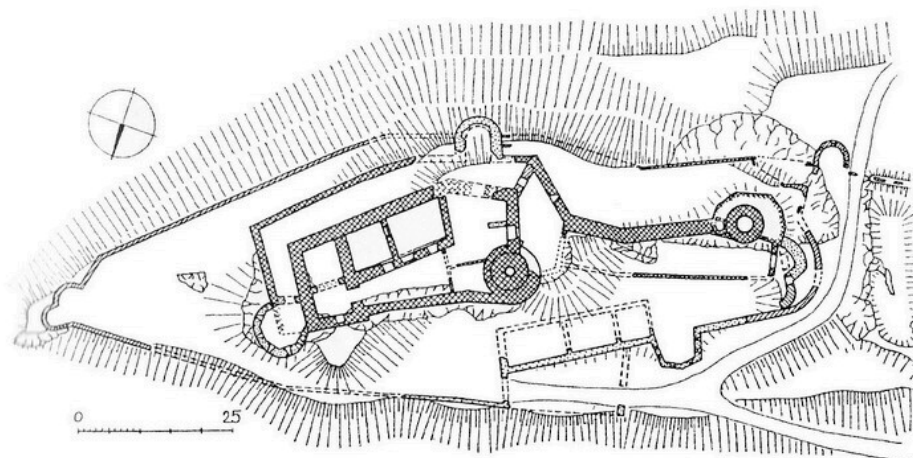

Východní líc palácové příčky ze zaměření z roku 1970

Vývojové schéma hradu podle M. Plačka

CIMBURK U KORYČAN, vývojové schéma hradu.

Zdroj: PLAČEK, M. Hradky a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha : Libri, 1999, s. 119.

8. Literatura

Petra Dohnalová, *Středověké sakrální stavby a jejich doklady na středověkých hradech* (diplomní práce), Brno 2006.

Tomáš Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999.

Rudolf Hurt, Karel Svoboda, *Hrad Cimburk u Koryčan, jeho dějiny a stavební vývoj*, Přerov 1940.

Jindřich Kačer, *Budování cimburského dominia na Moravě ve 14. století* (magisterská práce), Brno 2006.

Jiří Kohoutek, *Hrady jihovýchodní Moravy*, Zlín 1995.

Karel Kuča, *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1998.

Dobroslav Líbal, *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, Praha 2001.

Václav Mencl, *Vývoj středověkého portálu v českých zemích*, Praha 1974.

Dobroslava Menclová, *České hrady I. a II.*, Praha 1972.

Jaroslav Mezník, *Lucemburská Morava 1310 – 1423*, Praha 1999.

Josef Pilnáček, *Staromoravští rodové I.*, Vídeň 1930.

Miroslav Plaček, *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*, Praha 2007.

Miroslav Plaček, *Zřícenina hradu Cimburk u Koryčan*, in: Ivo Hlobil, Marek Perůtka, *Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400 – 1550. III. Olomoucko*. Olomouc 1999.

Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska II.*, Praha 1999.

František Šmahel, Lenka Bobková, *Lucemburkové. Česká Koruna uprostřed Evropy*. Praha 2012.

Josef Žemlička, *Století posledních Přemyslovců*, Praha 1986.

9. Prameny

Dagmar Antošová, *Cimburk*, Brno 1966.

Pavel Bolina, *Zamyšlení nad některými aspekty publikace M. Plačka Hradů a zámky na Moravě a ve Slezsku*, in: *Castellologica bohemia* 6, Praha 1998.

Tomáš Durdík, Pavel Bolina: *Středověké hrady v Čechách a na Moravě*, Praha 2001.

Tomáš Durdík, Pavel Bolina, *Kaple vrcholně středověkých hradů*, in: *Castellologica bohemia* 2, Praha 1991.

Jan Eliáš, *Stavebně – historický průzkum*, Brno 2001.

Rudolf Hurt, Karel Svoboda, *Hrad Cimburk u Koryčan*, Přerov 1940.

Jiří Kohoutek, *Hrady jihovýchodní Moravy*, Zlín 1995.

Radim Vrla, *Dendrochronologický průzkum hradů na Zlínsku*, in: *Zprávy památkové péče*, roč. 62, č. 5.

Dobroslav Líbal, *Stavebně – historický průzkum*, Praha 1971.

Zdeněk Měřinský, Miroslav Plaček, *Nástin vývoje hradní architektury vrcholného středověku na Moravě a ve Slezsku do období husitských válek*, *Archaeologica historica* 13, 1998.

Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996.

Miroslav Plaček, *Úvaha nad zamyšlením Pavla Boliny*, in: *Castellologica bohemia* 7, Praha 2000.

Radim Vrla, *„Horský zámek“ Cimburk u Koryčan, poznámky ke stavu a stavebnímu vývoji památky*, Zlín 2011.

Ladislav Werkmann, *Hrad Cimburk u Koryčan, kamenné architektonické prvky a erby – výběr*, Olomouc 2007.

Podklad pro zadání bakalářské práce studenta:

PŘEDKLÁDÁ: Papoušková Markéta

ADRESA: Werichova 8

OSOBNÍ ČÍSLO: F100586

TÉMA ČESKY: Gotická a renesanční kamenosochařská výzdoba hradu Cimburk u Koryčan

NÁZEV ANGLICKY: Gothic and Renaissance architectural sculpture of Cimburk castle by Koryčany

VEDOUcí PRÁCE: Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Studentka se podrobně seznámí s architekturou hradu u Koryčan a jeho kamenosochařskou výzdobou. Studentka prostuduje veškerou doposud vydanou literaturu, umělecko-historické průzkumy a restaurátorské zprávy vztahující se k hradu Cimburku u Koryčan a jeho vlastníkům.

Klíčovou částí práce bude katalog architektonické skulptury hradu Cimburku z období gotiky a renesance, kdy tento hrad vlastnili členové různých šlechtických rodů (páni z Cimburka, Štěpán z Vartnova, Vilém z Víckova). Studentka bude analyzovat jak architektonickou skulpturu dochovanou přímo na stavbě hradu, tak fragmenty umístěné v lapidáriu v hradním areálu.

Na základě katalogu studentka vypracuje studii o vývoji hradu Cimburka v období gotiky a renesance. Součástí práce bude srovnání dochované architektonické skulptury s dalšími stavbami šlechtických rodů, které hrad Cimburk vlastnili v období gotiky a renesance.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Radim Vrla: „*Horský zámek*“ *Cimburk u Koryčan, Poznámky ke stavu a stavebnímu vývoji památky*

Hurt R., Svoboda K.: *Hrad Cimburk u Koryčan, jeho dějiny a stavební vývoj*; Přerov 1940

Dobroslav Líbal: *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, Praha 2001, s. 51.

Miroslav Plaček: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*, Praha 2007, s. 153. – 156.

Pavel Bolina: *Zamyšlení nad některými aspekty publikace M. Plačka Hradu a zámky na Moravě a ve Slezsku*, *Castellologica bohémica* 6, II. díl, Praha 1998, s. 480 – 481.

Jiří Kohoutek: *Hrady jihovýchodní Moravy*, Zlín 1995, s. 110, 111, 131.

Tomáš Durdík – Pavel Bolina: *Kaple vrcholně středověkých hradů*, *Castellologica bohémica* II., Praha 1991, s. 9 – 22.

Tomáš Kyncl – Radim Vřel: *Hrad Nový Cimburk – dendrochronologická analýza dochovaných dřevěných prvků*. Zprávy památkové péče, roč. 62, č. 5, přílohy s. 9 – 12.

PhDr. Jan Eliáš: SHP- 2001

